

İnanç Uğruna Ölme / Öldürme: Yeni Dinî Hareketler ve Şiddet*

Emine Battal**

Öz: 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren küresel çapta yaşanan değişmelere paralel olarak bilhassa Batı toplumlarında, “kült grupları”, “tarikatlar”, “yeni çağ dinleri”, “yeni dinî hareketler” gibi farklı kavramlarla ifade edilen Yeni Dinî Hareketlerin (YDH) ortaya çıktığı ve kısa zamanda bu hareketlerin tüm dünyada yaygınlık kazanmaya başladıkları bilinmektedir. Nitekim çoğunlukla marjinal dinî oluşumlar olarak kendisini gösteren YDH’ler zaman zaman büyük yankı uyandıran bir takım şiddet eylemleri ile gündeme gelmişlerdir. YDH’lerin cinayet, suikast, toplu intihar gibi şiddet eylemleriyle gündeme gelmeye başlamasıyla birlikte YDH’ler ve şiddet arasında doğrudan bir ilişkinin olup olmadığı, şayet varsa bu ilişkinin hangi boyutta ve ne tür özelliklere sahip olduğu, bu hareketlerin şiddete ne derecede eğilimli olduğu, hangi faktörlerin şiddete yol açtığı gibi konular tartışılmaya başlanmıştır. Bu çalışmada öncelikle YDH-şiddet ilişkisi, gerçekleştirmiş oldukları eylemlerle zihinlere kazınan ve “büyük beş” olarak da bilinen Halkın Tapınağı, Branch Davidians, Aum Shinrikyo, Güneş Mabedi ve Cennet’in Kapısı hareketleri baz alınarak örneklendirilecektir. YDH’lerin bazı doktrinler etrafında, karizmatik liderlerinin ellerinde dehşet saçan bir şiddet mekanizmasına dönüşebildiğine şahit olunmaktadır. Bu sebeple YDH’leri şiddete sevk eden temel faktörlerden ikisi olan apokaliptik inanç ve karizmatik liderlik üzerinde durulacaktır. Nihai aşamada, günümüzdeki bazı dinî grupları şiddete sevk eden faktörlerin geçmişte YDH’leri şiddete sevk eden faktörlerle benzerlik taşıyıp taşımadığı tespit edilmeye ve YDH’lerin şiddet eylemlerini azaltmak noktasında neler yapılabileceğine dair öneriler sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Yeni dinî hareketler, şiddet, apokaliptik inanç, karizmatik liderlik.

Abstract: It is known that New Religious Movements (NRMs), which also named as “cult groups”, “sects” and “new age religions”, emerged particularly in Western societies in parallel with the changes which experienced from the second half of twentieth century on a global scale; and that these movements began to gain wide currency in a short time. NRMs, which mostly emerged as marginal religious forms, sometimes came to the fore with world-shaking acts of violence. Thereupon, some questions are begun to be discussed: Is there a direct relationship between NRMs and violence? If there is a relationship between NRMs and violence, what is the dimension of this relationship? Are NRMs prone to violence? What are the factors that led to violence in NRMs? In this study, initially I will exemplify NRMs – violence relation referring to Peoples Temple, Branch Davidian, Aum Shinrikyo, The Order of Solar Temple and Heaven’s Gate. Because these movements which known as “big five” were stuck in people’s mind with their violence acts. Secondly, I will refer to two main factors that caused violence in NRMs: apocalyptic beliefs and charismatic leadership. Finally, I will try to see whether there are similarities between the factors that led to violence in today’s religious violence and the factors that led to violence in NRMs in the past; and to offer some suggestions on what can be done in relation to decrease the violence of NRMs.

Keywords: New religious movements, violence, apocalyptic belief, charismatic leadership.

* Bu makale, *Yeni Dinî Hareketler ve Şiddet* başlıklı doktora tezimizin ikinci bölümü dikkate alınarak hazırlanmıştır. Ayrıca bu makale, 14-17 Mayıs 2015 tarihlerinde Kütahya’da düzenlenen *IV. Türkiye Lisansüstü Çalışmalar Kongresi*’nde sunulan “Yeni Dinî Hareketler ve Şiddet” başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş hâlidir.

** Arş. Gör., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri, Dinler Tarihi Anabilim Dalı. E-posta: emine.battal@erdogan.edu.tr Adres: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Merkez, Rize.

Giriş

Dinin bizzat kendisi şiddet üreten bir olgu olmamasına rağmen, tarih boyunca din ve şiddet olguları yakın ilişki içerisinde olmuş ve yan yana anılmışlardır. Tarih; dinsel gerekçelerle işlenmiş sayısız şiddet, vahşet ve katliama, dinleri ve mezhepleri farklı olan insanların birbirlerini yok etmeye çalıştıkları, tanrı adına kan döktükleri sayısız şiddet olayına tanıklık etmiştir. Çünkü tarihin farklı dönemlerinde şiddet eylemlerine karışan ve bu eylemlerini dinî referanslarla meşrulaştıran dinî guruplar daima var olmuştur. Yine 20. yüzyılın ikinci yarısında, yeni dinî eğilimlerin yanı sıra din referanslı şiddet ve terör eylemleri de yükselişe geçerek dünya gündemine oturmuştur. Ayrıca, bilhassa 20. yüzyılın son çeyreğine damga vuran şiddet olayları arasında yer alan, 1950'den sonra ortaya çıkarak 1970'li yıllardan itibaren tüm dünyada yaygınlık kazanan Yeni Dinî Hareketler (YDH) denilen dinî oluşumların gerçekleştirildikleri baskı, zulüm, beyin yıkama, adam kaçırma, cinayet, suikast ve toplu intihar gibi şiddet eylemleri de siyasal, sosyal, kültürel ya da ekonomik, kısacası temel motivasyonu ne olursa olsun başvurulan şiddeti meşrulaştırmada dinî inanç ve farklılıkların önemli bir işlev gördüğünü bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Bilindiği üzere 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren tüm dünyada sosyal, ekonomik ve teknolojik alanda hızlı ve yoğun bir değişim süreci yaşanmaya başlanmıştır. Dünya çapında hızlı ve kapsamlı değişimlerin yaşandığı bu süreç aynı zamanda dinî çeşitliliğin arttığı, Yeni Dinî Hareketler olarak isimlendirilen dinî oluşumların tarih sahnesine çıkıp hızla yayılmaya başladığı ve nihayetinde küresel bir olgu hâline geldiği bir dönem olmuştur. İlk olarak Harold W. Turner tarafından kullanılan ve zamanla akademik çevrelerde revaç bulan Yeni Dinî Hareketler tabiri (Chryssides ve Wilkins, 2006, s. 3) araştırmacılar tarafından genellikle, çoğu 1950'lerden sonra ortaya çıkan, 1970'li yıllardan itibaren yaygınlık kazanmaya başlayan birbirinden farklı dinî oluşumları ifade etmek için kullanılmaktadır (Barker, 1989, s. 9). Söz konusu hareketler “yeni dinler”, “sect”, “kült”, “yeni dindarlık biçimleri”, “yeniçağ dinleri”, “yıkıcı kültürler”, “zararlı örgütler” gibi farklı kavramlarla da ifade edilmişlerdir (Kırman, 2014, s. 14). Bazı YDH'ler ise cinayet, toplu intihar gibi ölümle sonuçlanan şiddet eylemleriyle gündeme gelmelerinden dolayı “ölümcül kültürler” şeklinde nitelendirilmişlerdir (bkz. Snow, 2003).

YDH'lerin tarih sahnesine çıkmasından bu yana, bilhassa 1970'lerin başından itibaren, YDH'lerin ortaya çıkmasına sebep olan sosyo-kültürel şartlar, YDH'lere üye olma ve üyelikten ayrılma süreçleri, YDH'lerin başarıları ve başarısızlıkları, YDH'lere gösterilen tepkiler gibi pek çok mesele araştırmacıların ilgi odağı hâline gelmiştir (YDH'lerle ilgili literatür için bkz. Turan, 2014, ss. 335-410). Ayrıca, YDH'lerin zaman zaman suikast, cinayet, toplu intihar gibi bir takım şiddet eylemleriyle gündeme gelmeye başlamasıyla birlikte bu araştırma konularına bir yenisi daha eklenmiştir: Yeni Dinî Hareketler ve şiddet ilişkisi. Bilhassa 1990'lardan itibaren YDH'lerin şiddetle doğrudan bir ilişkilerinin bulunup bulunmadığı, YDH'lerin şiddetle ilişkilerinin hangi boyutta olduğu, YDH'lerin şiddete eğilimli olup olmadıkları, YDH'lerde şiddete neden olan faktörler, YDH'lerin şiddeti meşrulaştırıp meşrulaştırmadığı gibi konular araştırmacılar tarafından yoğun bir şekilde tartışılmaya başlanmıştır (Bkz. Galanter, 1999; Wessinger, 2000; Robbins ve Hall, 2007; Al-Rasheed ve Shterin, 2009; Lewis, 2011).

YDH'lerin şiddetle ilişkisi konusunda birbirinden farklı görüşlerin benimsendiği görülmektedir. Bu görüşleri genel olarak “Yeni Dinî Hareketlerin şiddete eğilimli olması abartılmaktadır” ve “Yeni Dinî Hareketler şiddete eğilimlidir” şeklinde iki karşıt kategoride sınıflandırmak

mümkündür. Birinci görüşü savunanlar arasında, YDH'lerle ilgili çok sayıda çalışmaları bulunan Melton ve Bromley gibi araştırmacılar yer almaktadır. Melton ve Bromley YDH-şiddet ilişkisi konusunda; "YDH'lerin karıştığı şiddet yaygındır", "YDH'ler şiddete eğilimlidir", "YDH'ler şiddeti teşvik eder" ve "YDH'ler tarafından uygulanan şiddet engellenemez" şeklinde ifade edilen dört temel yanlış anlamının söz konusu olduğunu dile getirmektedir. Bu yanlış anlamaların YDH'lerin tehlikeli ve şiddet eğilimli oldukları yönünde bir imaj meydana getirdiğini, ancak bu imajın tarihte meydana gelen birkaç olaya dayandığını ve genelleştirilmesinin mümkün olmadığını ileri sürmektedir (Melton ve Bromley, 2002, s. 42-56). Eileen Barker da bu konuda benzer bir yaklaşım benimsemektedir. Barker'a göre, YDH'lere üye olanların bu tarz hareketlere üye olmayanlardan daha fazla suç işleme ve ahlaksız davranışlar sergileme eğilimi gösterdikleri şeklindeki düşünce abartılmakta; buna karşılık bazı YDH üyelerinin modern toplumlarda olağan kabul edilenden daha üst düzey bir ahlaki yaşantı ortaya koymaya çalıştıkları hususu göz ardı edilmektedir (1989, s. 10).

YDH'lerin şiddet eğilimli yapılar olduğunu savunan ikinci görüş ise, bilhassa da kamuoyu nezdinde olmak üzere, daha yaygın bir kabul görmektedir (bkz. Richardson, 2011, s. 31). Bilindiği üzere YDH'lerin ortaya çıkması ciddi bir kamuoyu tepkisinin oluşmasına neden olmuştur. Zira bu hareketler gerçek Hristiyanlık'tan sapma olarak değerlendirilmiş ve ciddi eleştirilere maruz kalmışlardır. Ayrıca YDH'lere katılanların aileleri de bu grupların dinî açıdan meşruiyetini ve aile fertlerinin bu gruplara bağlılığını kabul etmemiş, dolayısıyla söz konusu gruplarla mücadele içerisine girmişlerdir. Dahası bir süre sonra devlet kurumları da bu hareketlerle çatışmaya başlamıştır. YDH'lere karşı sergilenen bu muhalefet eğilimi zamanla güçlenmiş, hatta YDH muhalifleri bir araya gelerek örgütlenmişlerdir (Richardson, 2011, s. 43-48). Bu karışıklığın oluşmasında hiç şüphesiz ki YDH'lere yönelik öne sürülen, fiziksel ve manevi bir takım şiddet, baskı ve zor kullanma tekniklerini meşru gören, beyin yıkama iddialarının yanı sıra bazı YDH'lerin suikast, bombalama, cinayet, toplu intihar gibi şiddet eylemlerine karışmış olması da büyük oranda etkili olmuştur (bkz. Kirman, 2010, s. 268-269; Baloğlu, 2014, s. 285-297; Sancar, 2014, s. 321-333).

YDH'lerin, çeşitli sebeplerle, şiddetle anılır hâle gelmesi araştırmacıları YDH - şiddet ilişkisini incelemeye sevk etmiştir. Yapılan araştırmaların birçoğunda, bilhassa şiddet eylemleri ile daha fazla ön plana çıkan Halkın Tapınağı (Peoples Temple), Branch Davidian, Aum Shinrikyo, Güneş Mabedi (The Order of Solar Temple), On Emrin Restorasyonu Hareketi (The Restoration of the Ten Commandments) ve Cennetin Kapısı (Heaven's Gate) hareketleri ele alınarak, YDH'lerin dâhil olduğu şiddet olaylarını izah etmek üzere bazı teoriler ileri sürülmüştür. Bu teorilerin temel odak noktası ise iç ve dış faktörlerin şiddet olaylarının temel nedeni olup olmadığı, bir diğer ifadeyle, şiddet eylemlerinin YDH'lerin kendi kurumsal ve iç dinamiklerinin bir sonucu olarak mı artış gösterdiği yoksa harekete dışarıdan yöneltilen sosyal tepkinin bir sonucu olarak mı ortaya çıktığı meselesi olmuştur (bkz. Galanter, 1999; Hall, Schuyler, Trinh, 2000; Wallis, 2004).

Burada şu noktayı da vurgulamak gerekir ki, bir genelleme yaparak bütün YDH'lerin şiddete eğilimli olduğunu söylemek mümkün değildir. Kaldı ki, YDH'lerin binlerle ifade edilen sayıları göz önünde bulundurulduğunda, adı şiddetle anılan YDH'lerin az olduğu görülmektedir. Bununla birlikte YDH'lerin şiddete eğilimli olduğu şeklindeki yaygın kanaati doğrulayacak somut örnekler de bulunmaktadır. 1978 yılında Jonestown'da Halkın Tapınağı hareketinin

üyelerinin, liderleri Jim Jones önderliğinde toplu bir şekilde intiharı (bkz. Chidester, 1988; Hall, 1987), 1993 yılında Branch Davidianların, liderleri David Koresh önderliğinde Teksas'ta Waco yakınlarındaki Mount Carmel yerleşkesinde trajik bir şekilde ölmeleri (bkz. Newport, 2006; Wright, 1995), 1994 yılında Güneş Tapınağı hareketine mensup 53 üyenin toplu intihar eylemleri (bkz. Lewis, 2005), Aum Shinrikyo hareketinin 1995 yılında Tokyo metrosuna düzenlediği sârin gazı saldırısı (bkz. Lifton, 1999; Reader, 2000), 1997 yılında Cennet'in Kapısı hareketine mensup 39 kişinin toplu intiharı (bkz. Zeller 2011; Köse, 2011, s. 74-80) bu örnekler arasında yer almaktadır. Elbette, YDH'lerin karıştığı şiddet eylemleri sadece ismi geçen hareketlerle ve olaylarla sınırlı değildir (üyelerini şiddete yönelten diğer bazı YDH'ler için bkz. Jenkins, 2000; Chang, 2004; Mayer, 2011; Crovetto, 2011). Ancak bu beş hareket gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemleri ile büyük yankı uyandırmış ve hafızalarda unutulmayacak bir yer edinmiştir. Öyle ki bu hareketler, YDH-şiddet ilişkisi üzerine çalışma yapan araştırmacılar tarafından, gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemlerinin mahiyeti açısından "Büyük Beş" olarak isimlendirilmiştir. Özetle bu hareketler, şiddetle ilişkili YDH'ler arasında daha fazla öne çıkmakta; YDH-şiddet ilişkisi denilince ilk olarak bunlar akla gelmektedir.

Bu son nokta göz önünde bulundurularak, bu çalışmada öncelikli olarak YDH-şiddet ilişkisi bağlamında öne çıkan bu beş hareketin gerçekleştirmiş olduğu şiddet eylemlerine değinilecektir. Daha sonra yapılan araştırmalardan hareketle, YDH'lerde şiddete neden olan temel faktörler ortaya konulmaya çalışılacaktır. YDH'lerin ya da herhangi bir dinî gelenekten ayrılarak kendilerine özgü din algılarını oluşturan dinî grupların, belli bazı doktrinler etrafında, karizmatik liderlerinin ellerinde dehşet saçan bir şiddet mekanizmasına dönüşebildiğine şahit olunmaktadır. Bu sebeple YDH'leri şiddete sevk eden temel faktörlerden ikisi olan apokaliptik inanç ve karizmatik liderlik üzerinde durulacaktır. Nihai aşamada, çalışmamız esnasında elde edeceğimiz bilgiler doğrultusunda modern dönemde şiddete başvuran dinî grupları şiddete sevk eden faktörlerin YDH'leri şiddete sevk eden faktörlerle benzerlik taşıyıp taşımadığı tespit edilmeye ve YDH'lerin şiddet eylemlerini azaltmak noktasında neler yapılabileceğine dair bazı ipuçları sunulmaya çalışılacaktır.

YDH-Şiddet İlişkisi Bağlamında Öne Çıkan Örnekler

Şiddet eylemleriyle anılan hareketlerin başında Halkın Tapınağı yer almaktadır. 1950'li yıllarda Jim Jones tarafından kurulan Halkın Tapınağı hareketi, Güney Amerika'da yer alan Guyana'nın Jonestown kentinde aralarında çocukların da bulunduğu 900'den fazla kişinin topluca intihar etmesiyle zihinlere kazınmıştır. Hareketin sona yaklaştığı dönemde, Halkın Tapınağı hareketi ile ilgili silah toplama, çocuk kaçırma, çocuk istismarı şeklindeki endişe verici iddialar kamuoyunun gündeminden düşmüyordu. Giderek artan kamuoyu baskısı sonucunda ABD Kongre Üyesi Leo Ryan 1978 yılının Kasım ayında olayları yerinde incelemek üzere Jonestown'a gitti (Chyrssides, 2001b, s. 253). Jonestown'da bir gün kalan Leo Ryan ertesi gün hareketten ayrılmak isteyen 16 kişiyi de yanına alarak geri döndü. Ancak Jones'un sadık müritlerinden biri onları havaalanına kadar takip etti ve havaalanında onlara ateş açtı. Açılan ateş sonucu Leo Ryan, hareketten ayrılan bir kişi ve üç gazeteci öldü, 11 kişi ise yaralandı. Bu olaylar üzerine Jones müritlerini bir araya topladı ve uzun bir tartışmanın ardından onları toplu intihara razı etti. 276'sı çocuk 918 kişi öldü. Birçoğu siyanür karıştırılmış bir sudan içerek intihar etmişti (Saliba, 2004, s. 77-78; Köse, 2011, s. 59-61; Hallsell, 2002, s. 20-21).

Adı şiddetle anılan bir başka hareket Branch Davidian hareketidir. Yedinci Gün Adventistleri Kilisesi'nden ayrılan bir grup olan Branch Davidian hareketinin lideri mesih olduğunu iddia eden David Koresh'ti. Koresh ve takipçileri, Texas'ın Waco şehri yakınlarında Mount Carmel olarak isimlendirdikleri bir alana yerleşmişlerdi. Kamuoyu gündeminde grup ile ilgili silah depolama ve çocuk tacizi iddiaları bulunmaktaydı. Bunun üzerine, Amerikan Alkol Tütün ve Ateşli Silahlar Bürosu (The Bureau Alcohol, Tobacco and Firearms-ATF) yetkilileri silah depolama ve taciz iddialarını araştırmak için 28 Şubat 1993'te Mount Carmel'e baskın düzenlemişlerdi. Çıkan silahlı çatışmada 4 hükümet yetkilisi ölmüş, 16 grup üyesi de yaralanmıştı. Bu olay üzerine Mount Carmel, ATF ve FBI tarafından kuşatıldı. Yaklaşık yedi hafta süren kuşatma esnasında Koresh'e birçok kez teslim olması için çağrıda bulunuldu. Teslim olması için çeşitli pazarlıklar yapıldı ancak hiçbir sonuç alınamadı. Bu nedenle 19 Nisan 1993'te teslim olmaları için kuşatma şartları ağırlaştırıldı. Bu esnada, Davidianlar tarafından çıkarıldığı düşünülen bir yangınla birlikte büyük patlamalar gerçekleşti. Bu patlamadan sadece 9 kişi kurtulabildi. David Koresh de dâhil olmak üzere 80'den fazla grup üyesi öldü ve bunların yaklaşık 20'si çocuktu (Lewis, 2004, s. 78-80; Wallis, 2004, s. 80; Wessinger, 2006, s. 172).

Branch Davidian hareketini trajik bir şekilde sonlandıran olayın üzerinden çok geçmeden Güneş Tapınağı (The Order of Solar Temple) isimli hareket üyelerinin intihar haberleri duyulmaya başlamıştı. Güneş Tapınağı hareketi 1984 yılında Joseph Di Mambro ve Luc Jouret tarafından kurulmuştu. Güneş Tapınağı üyeleri; çok özel bir misyonu tamamlamak üzere dünyaya geldiklerine, dünyada geçici olduklarına, çok yakın zamanda Sirius yıldızıyla bağlantılı olduğunu düşündükleri "Yüce Kaynak"a kavuşacaklarına, bedensel varlıklarından ayrılır ayrılmaz da solar yani güneş adını verdikleri görünmez, parlak bir şekle kavuşacaklarına, "transit (geçiş)" adını verdikleri bu kavuşmanın da ancak yanarak gerçekleşeceğine inanmaktaydılar (Aldridge, 2000, s. 177; Chryssides, 2006, s. 119-120). Dolayısıyla grup bu düşünce doğrultusunda bir dizi cinayet ve intihar eylemi gerçekleştirdi. 5 Ekim 1994 tarihinde Kanada'da Di Mambro'nun evinde biri bebek olmak üzere yanmış 5 ceset bulundu. Ertesi sabah tarikatın İsviçre'deki merkezinde yangın çıktı. Yangın sona erdiğinde itfaiyeciler 23 ceset buldular. Aynı günün gecesinde yine İsviçre'deki bir başka mekânlarında çıkan yangında 25 ceset bulundu. Kanada'da ölenlerden üçü yangın başlamadan önce bıçaklanmış, İsviçre'de ise 23 kişiden 20'si başlarından vurulmuştu. Yine İsviçre'de ölen 25 kişiden 10'unun başına kurşun sıkılmıştı. Ölü sayısı toplamda 53'tü ve ölenler arasında grup liderleri Di Mambro ve Luc Jouret de vardı. Bu trajik olayların devamı da vardı. 1995 yılında 16 kişi 1997 yılında da 5 kişi yine aynı şekilde ölü bulundu (Introvigne ve Mayer, 2002, s. 173-174).

YDH'lerin şiddetle ilişkili olduğu tezini güçlendiren en temel örneklerden bir diğeri, 1987 yılında Shoko Asahara tarafından kurulan Aum Shinrikyo hareketinin Tokyo metrosuna düzenlemiş olduğu sârin gazı saldırısıdır. Üyelerini, bilhassa kendilerinden olmayanları öldürmek hedefine kilitleyen bu hareket 1990'dan itibaren silahlanmaya başlamıştı. Ayrıca, grubun lideri Asahara 1993 yılından itibaren Aum'u korumak ve Aum düşmanlarıyla savaşmak üzere sârin gazı yapımından aleni bir şekilde bahsetmeye başlamıştı. Bir taraftan da Aum'a karşı olan ve onu benimsemeyen kişileri öldürmenin manevi açıdan meşruiyetini, dünyevi kurtuluşun ancak kendi inançlarını benimsemeyen herkesin öldürülmesiyle gerçekleşeceğini anlatmaktaydı. Bu inanç doğrultusunda, Aum Shinrikyo hareketi 1995 yılının Mart ayında Tokyo metrosunun üç ayrı hattına aynı anda sârin gazı vermişti. Bu saldırı sonucunda 12 kişi ölmüş, 5000'den fazla kişi de yaralanmıştı (bkz. Reader, 2004).

1997 yılında Güney Kaliforniya'nın San Diego şehrinde bir UFO kültü olan Cennet'in Kapısı (Heaven's Gate) üyelerinin, kendilerini bekleyen uzay araçlarına binişlerini sembolize eden toplu intiharları da dikkat çekici şiddet eylemlerinden birisidir. Bonnie Nettles ve Marshal Applewhite tarafından kurulan Cennet'in Kapısı hareketi zamanla tam bir uzay jargonu kullanan, dış dünyayla ilişkisini tamamen kesmiş, dünyevi arzuları terk etmiş bir grup hâline gelmişti. Alkol, tütün, uyuşturucu, cinsel ilişki ve dış dünya ile gereksiz ilişki kurmak yasaklanmıştı (Aldridge, 2000, s. 178). Ancak böyle disiplinli bir hayat sayesinde bu dünyadan daha yüksek bir düzeye geçeceklerine inanmaktaydılar. 1997 yılının Mart ayı yaklaşırken artık üst seviyeye geçiş vaktinin geldiğini düşünmeye başladılar. Çünkü o tarihte dünyanın yakınından geçecek olan kuyruklu yıldızın arkasında bir uzay aracının olacağına ve bu aracın kendilerini üst seviyeye, yani Göksel Krallığa taşıyacağına inanmaktaydılar (Chryssides, 2001a, s. 67-75). Sonuç itibarıyla 27 Mart 1997 tarihinde Cennet'in Kapısı hareketine mensup 39 üye San Diego'da kendilerini zehirleyerek intihar ettiler. Geride intihar etmediklerini, kendilerini üst seviyeye götürmeye gelen uzay gemisine binmek üzere olduklarını söyledikleri video kayıtları ve internet mesajları kaldı (Aldridge, 2000, s. 179).

YDH'leri Şiddete Yönelten Temel Faktörler

20. yüzyılın son yarısında YDH'lerin dâhil olduğu, uzun zaman hafızalardan silinmeyecek mahiyette bir dizi kolektif şiddet olayının meydana gelmesi araştırmacıları YDH'lerin şiddetle ilişkisini analiz etmeye sevk etmiştir. YDH'ler konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde, YDH'leri şiddete yönlendiren faktörler arasında "apokaliptik öğretiyi sahip olma, karizmatik bir önder tarafından yönlendirilme, mevcut her şeyi iyi kötü düalizmi içerisinde görme, kendi amaçlarını gerçekleştirecek kurumsal yapıyı oluşturmada başarısız olma, üyelerini dış dünyadan tamamen soyutlama, hükümetin kötü yönetimi, muhaliflerin düşmanlığı, baskı ve zulüm" gibi çeşitli faktörlerin sıralandığı görülmektedir (Robbins ve Hall, 2007, s. 250-254).

YDH'leri şiddete sevk eden faktörler genel olarak iç ve dış faktörler olmak üzere iki başlık altında sınıflandırılmaktadır. Dış faktörler, muhaliflerin düşmanlığı, dışarıdan gelen baskı ve zulüm, hükümetin kötü yönetimi gibi faktörleri; iç faktörler ise apokaliptik öğreti, karizmatik lider, üyeleri dış dünyadan soyutlama, iyi-kötü düalizmi gibi faktörleri içermektedir (Bromley, 2011; Robbins ve Athony, 1995; Robbins ve Hall, 2007). İç ve dış faktörlerin şiddete yönlendirme noktasındaki etkisi ve ağırlığı bir durumdan diğerine farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Halkın Tapınağı hareketinin içerisindeki şiddet potansiyelini ortaya çıkarmak için sadece bir kongre üyesinin ve basın mensuplarının Jonestown'ı ziyaret etmesi ve harekettten ayrılmak isteyen bir avuç insanla Birleşik Devletler'e geri dönmeye çalışması yeterli olmuştu. Buna karşılık, Waco'da Branch Davidianların kendilerini kurban etmelerinde (büyük patlamalara sebep olan yangını Davidianların çıkardığı düşünülmektedir) ise ATF'nin harekete yönelik gerçekleştirdiği baskın esnasında yerleşim yerlerini çevreleyen duvarların zırhlı araçlarla yıkılması ve bina içlerine boğucu gaz sıkılması etkili olmuştu. Bu sebeple Waco ile karşılaştırıldığında Jonestown'da dış faktörlerin rolünün daha az olduğu ya da başka bir ifadeyle, Waco'daki Branch Davidian topluluğunun içsel sebeplerden dolayı şiddete yönelme durumunun Guyana'daki Halkın Tapınağı yapılanmasından daha az olduğu söylenilebilmektedir (Robbins ve Anthony, 1995, s. 237-238).

YDH'ler konusunda yapılan araştırmalar iç ve dış faktörlerden hiçbirisinin otomatik olarak ya da birbirinden tamamen bağımsız bir şekilde şiddet üretmediğini, şiddetin meydana gelmesinin bazı iç koşulların dış değişkenlerle etkileşiminin bir göstergesi olduğunu ortaya koymaktadır (Robbins ve Anthony, 1995, s. 238). Bununla birlikte araştırmalarda, gerçekleşen şiddet eylemlerindeki iç ve dış faktörlerin oranı açısından farklı yaklaşım modellerinin benimsendiği gözlemlenmektedir (bkz. Bromley, 2011).

YDH'lerin şiddete yönelmesinde dinî-dünyevi, iç-dış, sosyal-kültürel, ekonomik-siyasal vb. pek çok faktör tespit edilebilmektedir. Ancak bu faktörlerin tamamını ele almak çalışmamızın sınırlarını aşacağından, böyle bir teşebbüs yerine YDH'lerin şiddete yönelmesinde yaygın olarak üzerinde durulan iki temel faktör olan apokaliptik inanç ve karizmatik liderlikten kısaca bahsetme yoluna gideceğiz.

Apokaliptik İnanç

Kötülüğün güçlerini yok ederek tanrının krallığını başlatacak olan nihai dünya felaketine yönelik düşünce yapısını ifade eden binyılcı-apokaliptik inanç sistemleri şiddete başvuran dinî mezheplerin neredeyse hepsinin temel karakteristiği olarak karşımıza çıkmaktadır (Hall ve Schuyler, 1998; Robbins, 2004, s. 61; Robbins ve Anthony, 1995, s. 239). Kıyametten önce barış ve huzurun hâkim olacağı bin yıllık mutluluk döneminin yaşanacağı inancı bunun en belirgin örneğini oluşturmaktadır. Binyılcılık olarak ifade edilen bu inanç, yaklaşmakta olan binyılın yeni, adil ve eşitlikçi bir toplum düzeni getireceği şeklindeki inanç ve beklentileri ifade etmektedir. Dünyanın sonuna ilişkin savaş, çatışma, ölüm gibi şiddet içeren bu tür beklentiler, bazı dinî grupların şiddeti meşrulaştırmasına dayanak oluşturmaktadır (Kirman, 2004, s. 324). Nitekim Lorne Dawson da binyılcı-apokaliptik inançların YDH'leri içine alan toplu dinî şiddet olaylarının her birinde, gerek kendilerini öldüren gerekse başkaları tarafından öldürülen insanların eylemlerini yapılandırmada çok önemli bir rol oynadığını ifade etmektedir (2006, s. 146).

Apokaliptik inanca sahip hareketler, mevcut düzenin yozlaştığını ve bu yozlaşmış düzenin çok yakın zamanda sona ereceğini düşünmektedirler. Aslında mevcut düzeni tamamen tersine çevirecek bir gelecek düzen beklentisi içerisindeyimdirler. Öyle ki mevcut düzenin sona ermesi bir başlangıç olacak ve kendileri gibi inanmayan herkes yok edilecektir. Bir anlamda dünyanın son günlerinde şiddet ikliminin egemen olacağına hatta şiddet ve zulmün yeni düzenin öncüsü olarak gördükleri kendi gruplarına karşı yöneltilbileceğine dair bir beklenti içerisindeyimdirler. Ancak dünyayı miras almak ya da en azından hakikati yaşatmaya devam edebilmek için hayatta kalmaları gerektiğine, bunun için de kendi kutsal bölgelerini savunmak zorunda olduklarına inanmaktadırlar. Bu düşünceden hareketle, bu tür hareketler zaman zaman silah depolama ve bu silahların kullanımına yönelik eğitim alma yoluna gidebilmektedirler (Robbins ve Hall, 2007, s. 251). Dahası, gruba yönelik tehditlerin dünyanın sonu ile ilgili senaryolarla ilişkilendirilmesinin bir sonucu olarak düşmanlar şeytanlaştırılabilmekte; Şeytan'ın, Deccal'in ve diğer karanlık güçlerin temsilcisi olarak görülebilmektedir. Bu anlayış göz önünde bulundurulduğunda, YDH'lerin gerçekleştirmiş oldukları şiddet eylemlerinin arka planında Şeytan'ın kölelerine ancak şiddetle karşı konulabileceği düşüncesinin de önemli bir rol oynadığı görülebilmektedir (Robbins, 2004, s. 62). Örneğin, Waco'daki Branch Davidian olayında da bu anlayışa rastlanılabilmektedir. ATF ve FBI yetkililerinin Davidianlara ait Mount Carmel yerleşkesine düzenlemiş oldukları baskın, Davidianlar açısından sıradan bir askerî baskın değildi. Davidianlar'a göre, "Deccal ve onun köleleri ATF ve FBI kılığında bürünerek kapiya dayanmıştı (Dawson, 2006, s. 149). Kuşatmanın

son aşamasında ise, ATF ve FBI yetkilileri tanklar ve ağır silahlarla Mount Carmel'in duvarlarını yıkmaya ve yerleşim yerlerine göz yaşartıcı gaz sıkmaya başlamıştı. Bu esnada çıkan bir yangınla birlikte Mount Carmel'de büyük patlamalar meydana gelmiş ve bu patlamada David Koresh de dâhil 80'den fazla grup üyesi ölmüştü. Bu ve benzeri örnekler aynı zamanda tehdit olarak algılanan ve kâfir, şeytan ya da şeytanın köleleri olarak nitelendirilenlerle mücadele etmenin, grup içi birleştirici ve bütünleştirici bir işlev gördüğünü de ortaya koymaktadır (Aydınalp, 2012, s. 777).

Karizmatik Liderlik

YDH'lerin şiddet potansiyelini etkileyen en önemli faktörlerden birisi karizmatik liderlik/otoritedir. Nitekim, YDH'lerin büyük çoğunluğunun karizmatik ve otoriter bir lidere sahip olduğu görülmektedir. Yeni bir dinî mesaj aracılığıyla harekete geçirilen kitleler tarafından dinî karizma atfedilen şahıslar yani hareketin liderleri, bu yolla dinî otorite kullanma yoluna gitmektedir (Akyüz ve Çapçuoğlu, 2012, s. 517). Karizmatik liderler grup içerisindeki bu otoritelerini devam ettirebilmek için ise üyelerinden kendilerine tam bir teslimiyetle bağlanmalarını, hareket ya da hareketin ilke ve politikalarını sorgulamamalarını ve harekete yönelik asla herhangi bir şüphe ve tereddüte düşmemelerini beklemektedir (Kirman, 2010, s. 67). Bununla birlikte Dawson karizmatik liderlerin, liderliğin ve hareketin geçici olmasına neden olabilen grup içi yönetimle ilgili çeşitli problemlerle karşı kaşıya kaldığını dile getirmektedir. Liderler genellikle aynı zamanda hareketin başkanları da oldukları için yönetimle ilgili her türlü problemle karşılaşmakta, üstelik hareketin başarısı ya da başarısızlığı onların karizmatik statülerini etkileyebilmektedir (Dawson, 2002). Bu bağlamda Roy Wallis, karizmatik liderliğin esasında riskli bir statü olduğunu ifade etmektedir. Wallis bu riskin ise karizmatik liderlerin otorite iddialarının büyük ölçüde sadece öznel faktörlere dayandırılmasından kaynaklandığını düşünmektedir (1993, s. 176).

Lorne Dawson, grup içerisinde istikrarın sağlanabilmesi ve şiddetin ortaya çıkmasının önüne geçilebilmesi için dinî hareketlere üye olanların psikolojik açıdan kendilerini liderleriyle özdeşleştirmelerinin etkilerinin azaltılması gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre, benlik ideallerini liderlerinin imajı ile özdeşleştiren takipçiler, liderlerine yapılmış her türlü saldırıyı kendilerine yapılmış gibi algılayabilir. Bu şartlar altında, karizmatik liderlerle kurulan psikolojik bağın derinliğin fanatizme neden olmasının yanı sıra muhaliflerin şeytanlaştırılması ve tehditlerin abartılması durumu ortaya çıkar. Bir grubun muhaliflerinin, grup üyeleri tarafından şeytanlaştırılması ise şiddete yol açar. Hatta bazen şiddetin yönü grup içerisinde aykırı fikirlere sahip olanlara dahi yönlendirilebilir (Dawson, 2002, s. 88-90).

Hareketlerin zamanla büyümesi ve gelişmesi, grupların heterojenliğini arttırdığı için liderlerin takipçileri üzerindeki mutlak kontrollerini sürdürebilmeleri noktasında bir takım problemlerle karşı karşıya kalmalarına neden olabilmektedir. Böyle durumlarda karizmatik liderler, otoritelerini korumak için bir takım stratejiler geliştirmektedirler (Dawson, 2002, s. 91). Liderler hareketleri üzerindeki karizmatik ve idari otoritelerini koruma noktasında hareketlerinin radikalleşmesinde de etkili olan çeşitli taktikler kullanabilmektedirler. Liderlerin otorite problemleri karşısında yaygın olarak gösterdikleri bilinen tepkiler arasında karizmatik meşruiyeti ve liderlik iddialarını destekleyen mucizeler ya da yeni vahiyler bulunmaktadır. Ayrıca liderlerin karizma kaybını engellemek için çekirdek kadro olarak nitelendirilebilecek bir avuç üye dışındaki üyelerin tamamıyla irtibatını kesmesi, hareket içerisindeki dayanışmayı arttırmak için apokaliptik vb. bir takım beklentilerin oluşturulması, liderlerin otoritesine karşı çıkma ihtimallerinin ortadan kaldırılması için potansiyel rakiplerin tasfiye

edilmesi, liderin otoritesine teslimiyeti ölçen sadakat testlerinin başlaması da bu tepkiler arasındadır (Bromley, 2011, s. 24). Bu ve benzeri uygulamaların tamamı gittikçe artan bir şekilde otoriter ve mutlakiyetçi bir yönetimin oluşmasında, buna paralel olarak YDH'lerin radikalleşmesinde etkili olmaktadır.

Liderlik otoritesi aşırı derecede merkezileştirildiği için karizmatik liderlerin yetkileri, grup düzeyinde şiddet olasılığının artmasında ve şiddetin meydana gelmesinde temel teşkil edebilir. Kaldı ki mevcut örneklerde de karizmatik liderlerin şiddete izin verdiğini görebilmek mümkündür. Liderler bunu bazen doğrudan şiddeti başlatmaya yönelik emirler vermek suretiyle bazen de apokaliptik-binyılcı ideolojiler oluşturarak şiddet artışı sürecine rehberlik etmek suretiyle gerçekleştirmişlerdir. Bu durum esasında karizmatik liderliğin şiddetle ilişkisi bakımından apokaliptik-binyılcı düşünceden tamamen bağımsız olmadığını göstermektedir. Netice itibarıyla, şiddetle anılan YDH'lerin karizmatik liderlerinin zaman zaman az ya da çok şiddete yatkın bir ideoloji oluşturarak üyelerin bu ideoloji etrafında birleşmeleri için çaba sarf ettikleri söylenilebilir (Bromley, 2011, s. 24-25).

Karizmatik liderler zaman zaman üyeleri üzerindeki etki, güç ve otoritelerini denemek isteyebilirler. Bu kapsamda karizmatik liderler taraftarlarından kendilerini feda etmelerini talep edebilirler. Bu fedakârlık taleplerinin en uç noktası Jonestown'da bağlılıklarını test etmek için taraftarlarına intihar provaları yaptıran Jim Jones tarafından kullanılmıştır. Zira hareket üyeleri tükettikleri zehrin gerçek olup olmadığı hususunda genellikle bihaber kalmaktaydılar. David Koresh de taraftarlarına karşı benzer bir sadakat testi uygulamıştır. Koresh 1986 yılının başlarında Mount Carmel yerleşkesindeki tüm kadınlar üzerinde cinsel hak sahibi olduğunu iddia etmişti. Böylece, daha ziyade Branch Davidian erkeklerinin liderlerine olan sadakatleri test edilmişti (Rochford, 2007, s. 166-167). Bu örnekler karizmatik liderlerin, takipçilerini önlerine bir takım idealler koymak suretiyle dilediği şekilde yönlendirebileceğini açıkça ortaya koymaktadır (Hoffer, 2011, s. 75-76). Dolayısıyla, herhangi bir dinî oluşumun hırslı bir karizmatik liderin ellerinde rahatlıkla dehşet saçan bir şiddet mekanizmasına dönüşmesi mümkündür.

Sonuç

Tarihin her döneminde, gerek farklı dinlere mensup insanlar arasında gerek aynı dinin içerisinde farklı yorumları benimseyen insanlar arasında zaman zaman katliam derecesine varan şiddet eylemlerine rastlanmaktadır. Burada belirtmek isteriz ki, şiddeti temel alan bazı marjinal kültürler haricinde hemen hemen her inanç sisteminin iyiyi yaşatma, barışı tesis etme idealiyle yola çıktığı kanaatini taşımaktayız. Bununla birlikte, insanları birleştirme ve barış için güç kaynağı olma potansiyeline sahip olan inanç sistemleri, "biz ve onlar" ayrımı oluşturmak suretiyle gerek grup içi gerekse grup dışı anlaşmazlık ve çatışmaların da esin kaynağı olabilmektedir. Zira pek çok inanç sistemi, gerek mevcut dinî metinlerini seçici bir bakış açısıyla okumak gerekse içerisinde buldukları şartlar bağlamında yeni dinsel doktrinler oluşturmak suretiyle şiddeti meşru ve gerekli bir eylem hâline getirebilmektedir. Üstelik belirli ideolojiler oluşturarak yola çıkan dinî grupların ideallerini gerçekleştirecek bireyler bulmaları ve onları emellerine alet etmeleri çok da zor değildir.

Dinî duyguların yeni ifade biçimleri olan YDH'ler de zaman zaman şiddeti teşvik eden, körükleyen ve meşrulaştıran yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat tam bu noktada YDH'leri şiddet üretim merkezleri ya da şiddetin temsilcileri olarak görmek konusunda ihtiyatlı olmak gerektiğinin de altını çizmek istiyoruz. Çünkü bazı YDH'lerin hiçbir şiddet eylemi

gerçekleştirmemiş olmalarına rağmen sadece mevcut geleneksel dinlere muhalif olmalarından dolayı sapkın ve tehlikeli kabul edilerek şiddetle özdeşleştirilmeleri hiç de uzak bir ihtimal değildir. Ayrıca hareketlerden ayrılan eski üyelerin ya da hâlihazırda böyle gruplar içerisinde yakını bulunan kişilerin söz konusu hareketleri karalamak için uydurduğu şiddet hikâyeleri de YDH'lerin şiddetle anılmasına neden olabilmektedir. Tabi bunları dile getirirken kesinlikle YDH'lerin bir bütün olarak şiddetten uzak olduğunu iddia etmiyoruz. Zira yukarıda bahsi geçen hareketlerin gerçekleştirmiş olduğu şiddet eylemleri, YDH'lerle ilgili olarak ileri sürülen istismar, silah kaçakçılığı, çocuk kaçırma ve tecavüz, intihara ve ölüme teşvik etme şeklindeki iddiaları haklı çıkaran bir nitelik taşımaktadır. Bu örnekler ayrıca, bazı YDH'lerin şiddete bulaşabildiğini ve üyelerini ölmek ya da öldürmek hedefine odaklayan YDH'lerin nasıl tehlikeli bir yapıya dönüşebildiğini açıkça göstermektedir.

Bir şekilde şiddete bulaşmış olan YDH'ler belirgin bazı özelliklere sahiptir. Bu özellikler arasında ise karizmatik liderlik en etkili faktör olarak ön plana çıkmaktadır. YDH'ler büyük ölçüde kendi doktrin ve ideolojilerini oluşturan karizmatik liderlerin ellerinde şekillenmekte ve şiddete hazır hâle getirilebilmektedir. Belirli ideallerle yola çıkan ve hareket üzerinde mutlak egemenlik sağlayabilen bir karizmatik lider, üyelerine şiddet eylemleri de dâhil çeşitli işler yaptırabilmekte ve öncüsü olduğu hareketin güç, etki ve egemenlik alanını arttırabilmek adına şiddeti meşrulaştırabilmektedir. Bir başka ifadeyle üyelerini "ölmek" ya da "öldürmek" idealine odaklayan YDH'lerin şiddete başvurup başvurmayacağını büyük ölçüde karizmatik liderler belirlemektedir.

Şu noktaya da dikkat çekmek isteriz ki, içinde yaşadığımız çağda da şiddete başvuran YDH'lerle karşılaşmak ya da YDH'leri şiddete sevk eden faktörlerden bazılarının günümüzdeki muhtelif dinî grupların da şiddete başvurmasında etkili olduğunu görmek mümkündür. Zira günümüzde de tehlikeli amaçlarla yola çıkan muhtelif dinî gruplar bulunmakta ve bu gruplar da tıpkı YDH'lerde olduğu gibi işsiz, parasız, sosyal güvenceden ve destekten, ilgi ve sevgiden yoksun, manevi bir boşlukta bulunan çok sayıda insanı kendilerine çekebilmektedir. Daha sonra ise söz konusu gruplara katılan bireylere kutsal uğruna savaşmak ve ölmek ideali aşılabilir. Bu nedenledir ki, tarihte olduğu gibi günümüzde de çeşitli grupların hırslı karizmatik liderlerin ellerinde ölüm saçan birer silaha dönüşebilme ihtimalinin bulunduğu hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir.

Son olarak, insanın yapısal özellikleri ve insanlığın tarihsel serüveni göz önünde bulundurulduğunda şiddetin tamamen ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığı söylenilebilir. Bununla birlikte şiddeti azaltmak için belirli tedbirler almak mümkündür. Bu bağlamda YDH'lerin ya da tehlikeli ideolojilerle yola çıkan dinî grupların gerçekleştirebileceği şiddet eylemlerini en aza indirebilmek için bireylerden resmî kurumlara kadar toplumun birçok kesiminin sorumluluk üstlenmesi gerekir. Bu noktada en büyük yükümlülük ise hiç şüphesiz ki devletlere düşmektedir. Devletler tehlikeli amaçlar güden YDH'lerin insanları istismar etmesini ve şiddete yönlendirmesini engelleyecek çalışmalar gerçekleştirmelidir. Gerekli anayasal düzenlemeler yapmak ve denetim mekanizmalarını etkin bir şekilde kullanmanın yanı sıra YDH'lerin zararlı etkilerine karşı kamuoyunda farkındalık oluşturacak şekilde eğitim kurumlarından yararlanmak, devletlerin bu hususta gerçekleştirebilecekleri faaliyetlerin başında yer almaktadır. Bununla birlikte devletler, şiddeti engelleme adına gerçekleştirilen çalışmaların meşru düşünce ve inanç hareketlerinin kendilerini ifade etme özgürlüklerine zarar verecek nitelikler kazanmasına yönelik önlemler almayı da ihmal etmemelidir.

Dying and/or Killing for the Faith: New Religious Movements and Violence

Emine Battal*

Introduction

The term *New Religious Movement* (NRM), first coined by Harold W. Turner (Chryssidess & Wilkins, 2006, p. 3), is generally used for most of the new religious organisations that have emerged since the 1950s (Barker, 1989, p. 9) and have been categorized “new religions”, “sect”, “cult”, “new age movements”, “destructive organization”, and so on (Kirman, 2014, p. 14). Furthermore those that are considered violent are often referred to as “deadly cults” by Robert L. Snow (2003).

The emergence of NRMs and the many issues associated them have been studied (see for literature overview by Süleyman Turan, 2014, pp. 335–410). Given that some of these movements come to the fore by spectacular acts of violence, the relationship between them and violence has become the major topic of conversation (Galanter, 1999; Wessinger, 2000; Robbins & Hall, 2007; Al-Rasheed & Shterin, 2009; Lewis, 2011).

The different views on this relationship are generally classified under two main categories: “Propensity to violence of NRMs is exaggerated” and “NRMs are prone to violence”. Some scholars, among them Gordon Melton and David Bromley (Melton & Bromley, 2002, pp. 42–56) and Eileen Barker (Barker, 1989, p. 10), adopt the first one, whereas public opinion seems to generally accept the second one (Richardson, 2011, p. 31). As a result, NRMs often confront long-term and large-scale opposition. The fact that some of them have engaged in actual violence has only further strengthened this opposition (Kirman, 2010, pp. 268–269; Baloğlu, 2014, pp. 285–297; Sancar, 2014, pp. 321–333).

These violence acts have prompted scholars to analyse the relationship between NRMs and violence via various approaches that focus on the proportion of internal and external factors in violence acts of NRMs (Galanter, 1999; Hall, Schuyler, & Trinh, 2000; Wallis, 2004). A number of highly publicized violent incidents stand out, among them the 1978 murder-suicides of 918 members of the Peoples Temple (Chidester, 1988; Hall, 1987), the 1993 deaths of 83 people during the standoff at the Branch Davidian compound (Newport, 2006; Wright, 1995), the 1994–1995 murder-suicides of the Order of Solar Temple members (Lewis, 2005),

* Res. Assist., Recep Tayyip Erdoğan University, Faculty of Theology, Department of History of Religions.
Correspondence: emine.battal@erdogan.edu.tr. Address: Recep Tayyip Erdogan Universitesi, İlahiyat Fakültesi, Merkez, Rize, Turkey.

the 1997 collective suicides of 39 members of Heaven's Gate (Zeller, 2011; Köse, 2011, pp. 74–80) and Aum Shinrikyo's 1995 sarin gas attack on a Tokyo subway (Lifton, 1999; Reader, 2000) that killed 12 people and injured over 5,000 others.

Other large-scale acts of NRM violence have been studied by Jenkins (2000), Chang (2004), Mayer (2011), and Crovetto (2011) But these five movements attracted such massive public attention, due to the very nature of their acts, that Western scholars have designated them the "big five".

Prominent Episodes of New Religious Movements Violence

Jim Jones, who founded The Peoples Temple during the 1950s in Indiana, relocated to Guyana in 1967, and, along with several hundred followers, established Jonestown. Due to growing public concern about what was happening there, Representative Leo Ryan (D-CA) was eventually persuaded to visit. Along with a delegation of journalists, he arrived, investigated, and, shortly after leaving the settlement, was murdered. After this, community members distributed a poisoned fruit-flavoured punch that caused the deaths of 918 people, including Jones (Chyrssides, 2001b, p. 253; Hallsell, 2002, pp. 20–21; Saliba, 2007, pp. 77–78; Köse, 2011, pp. 59–61).

David Koresh, leader of the Branch Davidians, and his followers amassed a stockpile of weapons at their Mount Carmel compound near Waco, Texas. In February 1993, agents of the U.S. Bureau of Alcohol, Tobacco, and Firearms raided the compound to search for weapons; four agents and six members died. The death of federal agents caused the FBI's Hostage Rescue Team to take charge. After besieging the compound and negotiating with Koresh for 51 days, the team attacked. In the ensuing fire, nearly 80 members died, including Koresh (Lewis, 2004, pp. 78–80; Wallis, 2004, p. 80; Wessinger, 2006, p. 172).

The Order of Solar Temple, led by Joseph Di Mambro and Luc Jouret, engaged in murder and collective suicide in 1994, 1995, and 1997. In some instances believers committed suicide months after the leaders had died. The Solar Temple members claimed to be undertaking a "transit" to the star Sirius and to eternal life (Aldridge, 2000, p. 177; Chyrssides, 2006, pp. 119–120; Introvigne and Mayer, 2002, pp. 173–174).

Aum Shinrikyo, a Japanese "doomsday cult" founded by Shoko Asahara in 1984, is especially notorious in this regard. In 1995, some of its members introduced sarin, a colorless and odorless liquid, into Tokyo subway. As a result, 13 people died and over 1,000 were wounded (Reader, 2004).

Heaven's Gate, a UFO cult founded in the early 1970s, was led by Bonnie Nettles (d. 1985) and Marshall Applewhite (d. 1997). In 1997, 39 members poisoned themselves in a San Diego suburb because the long-awaited spacecraft, believed to be following the comet, had arrived to transport them to a heavenly kingdom (Aldridge, 2000, pp. 178–179; Chyrssides, 2001a, pp. 67–75).

The Factors That Lead to New Religious Movements Violence

Several factors led to these violent incidents, among them apocalyptic beliefs, charismatic leadership, dualism, and external tensions (Robbins & Hall, 2007, pp. 250–254). In general,

such factors are classified as exogenous or endogenous. Exogenous factors relate to the hostility, stigmatization, and persecution of outsider groups, whereas endogenous factors are related to such internal features as beliefs, rituals, leadership, and organization (Bromley, 2011; Robbins & Anthony, 1995; Robbins & Hall, 2007). The significance of their contributions to violence may vary from one event to another (Robbins & Anthony, 1995, pp. 237–238). As a result, there are different approaches to determining the impact of both sets of factors on acts of violence (Bromley, 2011). I will talk about two main factors: apocalyptic belief and charismatic leadership.

Apocalyptic Belief

Millenarian-apocalyptic beliefs are a core characteristic of such violence (Hall & Schuyler, 1998; Robbins, 2004, p. 61; Robbins & Anthony, 1995, p. 239). Expectations of the world's imminent end through war, conflict, and death can justify such incidents (Kirman, 2004, p. 146). Also, according to Lorne Dawson, these beliefs play an important role in leading NRMs toward violence (2006, p. 146).

Additionally, sometimes those NRMs that have decided to resort to violence stockpile weapons and learn how to use them (Robbins & Hall, 2007, p. 251). If they associate the perceived threat with scenarios about the end of the world, they can demonize their enemies as representatives of Satan and other dark forces. The ensuing so-called struggle against the slaves of Satan becomes part of the group's justification for violence. For example, the Branch Davidians viewed the ATF and FBI agents that surrounded their Mount Carmel compound as slaves of the Antichrist (Dawson, 2006, p. 149). This and other examples also show that struggling against these self-proclaimed heretics, demons, and slaves of Satan can unite and integrate the group (Aydinalp, 2012, p. 777).

Charismatic Leadership

Another core characteristic is charismatic leadership. When people begin to attribute religious charisma to an individual, he/she might project himself/herself as a religious leader and then impose a supposedly religious authority (Akyüz & Çapçioğlu, 2012, p. 517). Although such leaders demand absolute devotion in order to maintain their authority (Kirman, 2010, p. 67), they can encounter various problems when it comes to managing their followers. Furthermore, the movement's success or failure can influence the leader's stature (Dawson, 2002, p. 80-101). In this context, Roy Wallis states that charismatic leadership is a very risky proposition (1993, p. 176).

To ensure the group's stability and prevent an outbreak of violence, the members' self-identification with the leader must be minimised. If this is not done, this bond can give rise to fanaticism and the demonization of the group's perceived opponents, both of which, but especially the latter, can lead to internal and/or external violence (Dawson, 2002, pp. 88–90).

Charismatic leaders do develop some strategies to preserve their authority (Dawson, 2002, p. 91). For example, when confronted by problems with the authorities, they may create some expectations by means of apocalyptic beliefs to increase the group's solidarity, undermine any potential resistance to their authority by eliminating potential rivals, or inaugurate loyalty tests (Bromley, 2011, p. 24). Such undertakings, however, can lead to the emergence of internal violence. In fact, some leaders consciously seek to engender violence

by giving orders to start it or devising millenarian-apocalyptic ideologies. In other words, apocalyptic-millenarian beliefs and charismatic leadership are closely related (Bromley, 2011, pp. 24–25).

Charismatic leaders who wish to gauge the strength of their power, influence, and authority sometimes demand their followers to sacrifice themselves. The most extreme example of this is Jonestown, for Jones' followers actually rehearsed their eventual mass suicide. Koresh used a similar loyalty test, in addition to claiming sexual rights over all female members (Rochford, 2007, pp. 166–167). These examples show that charismatic leaders can steer their followers as they wish (Hoffer, 2011, pp. 75-76).

Conclusion

Every period of history has witnessed violence among people of different faiths. In this article, I contend that all belief systems, except for marginal cults, started out with the intention to establish peace. But belief systems, even those that have the potential to unite people and be a force for peace and good, can also be the source of a group's internal and external disagreements. Given this reality, many belief systems can gradually reach the conclusion that violence is a necessary and legal act. Additionally, they can easily find individual members who will carry out the envisaged violent act.

Sometimes NRMs, defined above as new forms of expression of religious feelings, encourage and justify violence. Even some of those NRMs that started out as peaceful movements can one day come to the public's attention through an extremely violent act. Such examples also reveal that some NRMs gradually embrace violence and focus their attention on dying or killing.

Harmful religious groups, of which there are many at the present time, are similar to NRMs in that they can also attract large numbers of unemployed, poor, disenfranchised, ignored, and unloved people. These new members are then indoctrinated until they share the group's ideals of fighting and dying for a sacred cause. In other words, contemporary charismatic leaders can turn religious groups into deadly weapons.

Kaynakça/ References

- Akyüz, N. ve Çapçioğlu, İ. (2012). Dini gruplar sosyolojisi ve yeni dini hareketler. N. Akyüz ve İ. Çapçioğlu (Ed.), *Din sosyolojisi el kitabı* içinde (s. 507-538). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Aldridge, A. (2000). *Religion in the contemporary world: A sociological introduction*. Cambridge: Policy Press.
- Al-Rasheed, M. ve Shterin, M. (2009). *Dying for faith: Religiously motivated violence in contemporary world*. London: I. B. Tauris.
- Aydinalp, H. (2012). Sosyal Çatışmalar Sürecinde Din. N. Akyüz ve İ. Çapçioğlu (Ed.), *Din sosyolojisi el kitabı* içinde (s. 765-789). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Baloğlu, B. (2014). Yeni dini hareketler ve şiddet: Şiddetin yeni adresi yeni dini hareketler mi? S. Turan ve F. Sançar (Ed.), *Yeni dini hareketler: Tarihsel, teorik ve pratik boyutlarıyla* içinde (s. 285-297). İstanbul: Açılım Kitap.
- Barker, E. (1989). *New religious movements: A practical introduction*. London: HMSO.
- Bromley, D. G. (2011). Deciphering the NRM-violence connection. J. R. Lewis (Ed.), *Violence and new religious movements* içinde (s. 15-29). Oxford: Oxford University Press.

- Chang, H. (2004). *Falun gong: The end of days*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Chidester, D. (1988). *Salvation and suicide: An interpretation of Jim Jones, the peoples temple, and jonestown*. Bloomington: Indiana University Press.
- Chryssides, G. D. (2001a). *Exploring new religions*. London: Continuum.
- Chryssides, G. D. (2001b). *Historical dictionary of new religious movements*. Lanham, Maryland and London: The Scarecrow Press.
- Chryssides, G. D. (2006). Sources of doctrine in the solar temple. J. R. Lewis (Ed.), *The order of the solar temple: The temple of death* içinde (s. 117-131). London,: Ashgate.
- Chryssides, G. D ve Wilkins, M. (2006). *Reader in new religious movements: Readings in the Study of new religious movements*. London and New York: Continuum.
- Crovetto, H. (2011). Ananda Marga, PROUT, and the use of force. J. R. Lewis (Ed.), *Violence and new religious movements* içinde (s. 249-276). Oxford: Oxford University Press.
- Dawson, L. L. (2002). Crises of charismatic legitimacy and violent behavior in new religious movements. D. G. Broomley, ve J. G. Melton (Ed.), *Cults, religion and violence* içinde (s. 80-101). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Dawson, L. L. (2006). *Comprehending cults: The sociology of new religious movements*. Oxford: Oxford University Press.
- Galanter, M. (1999). *Cults: Faith, healing and coercion*. Oxford: Oxford University Press.
- Hall, J. R. (1987). *Gone from the promised land: Jonestown in American culture*. New Brunswick, N.J.: Transaction.
- Hall, J. R. ve Schuyler, P. (1998). Apostasy, apocalypse and religious violence. D. G. Bromley (Ed.), *The politics of religious apostasy* içinde (s. 141-170). Westport, CT: Praeger.
- Hall, J. R., Schuyler, P. ve Trinh, S. (2000). *Apocalypse observed: Religious movements, the social order, and violence in North America, Europe, and Japan*. New York: Routledge.
- Hallsell, G. (2002). *Tanrıyı kıyamete zorlamak*. (M. Acar ve H. Özmen, Çev.) Ankara: Kim Yayınları.
- Hoffer, E. (2011). *Kesin inançlılar*. (E. Günür, Çev.) İstanbul: Plato Yayınları.
- Introvigne, M. ve Mayer, J. F. (2004). Occult masters and the temple of doom: The fiery end of the solar temple. D. G. Broomley ve J. G. Melton (Ed.), *Cults, religion and violence* içinde (s. 170-188). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Jenkins, P. (2000). *Mystics and Messiahs: Cults and new religions in American history*. New York: Oxford University Press.
- Kirman, M. A. (2004). Küresel bir sorun olarak din ve şiddet. *Dini araştırmalar*, VII(20), 315-332.
- Kirman, M. A. (2010). *Yeni dini hareketler sosyolojisi*. Ankara: Birleşik Yayınevi.
- Kirman, M. A. (2014). Yeni dini hareketler: Tanım ve kapsam. S. Turan ve F. Sancar (Ed.), *Yeni dini hareketler: Tarihsel, teorik ve pratik boyutlarıyla* içinde (s. 13-26). İstanbul: Açılım Kitap.
- Köse, A. (2011). *Milenyum tarikatları: Batı'da yeni dini akımlar*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Lewis, J. R. (2004). The Branch Davidians. C. Partridge (Ed.), *New religions* içinde (s. 78-80). New York, NY: Oxford University Press.
- Lewis, J. R. (2005). The solar temple "transits": Beyond the millennialist hypothesis. J. R. Lewis ve J. A. Petersen (Ed.), *Controversial new religions* içinde (s. 295-317). New York: Oxford University Press.
- Lewis, J. R. (2011). *Violence and new religious movements*. Oxford: Oxford University Press.
- Lifton, R. (1999). *Destroying the world to save it: Aum shinrikyo, apocalypticism, and the new global terrorism*. New York: Holt.
- Mayer, J. F. (2011). There will follow a new generation and a earth': From apocalyptic hopes to destruction in the movement for the restoration of the ten commandments of God. J. R. Lewis (Ed.), *Violence and new religious movements* içinde (s. 191-214). Oxford: Oxford University Press.

- Melton, J. G. ve Bromley, D. G. (2002). Challenging misconceptions about the new religions-violence connection. D. G. Broomley ve J. G. Melton (Ed.), *Cults, religion and violence* içinde (s. 42-56). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Newport, K. C. G. (2006). *The Branch Davidians of Waco: The history and beliefs of an apocalyptic sect*. New York: Oxford University Press.
- Reader, I. (2000). *Religious violence in contemporary Japan: The case of Aum Shinrikyo*. Richmond, Surrey: Curzon.
- Reader, I. (2004). Dramatic confrontations: Aum Shinrikyo against the world. D. G. Broomley ve J. G. Melton (Ed.), *Cults, religion and violence* içinde (s. 189-208). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Richardson, J. T. (2011). Minority religions and the context of violence: A conflict / interactionist perspective. J. R. Lewis (Ed.), *Violence and new religious movements* içinde (s. 31-62). Oxford: Oxford University Press.
- Robbins, T. (2004). Sources of volatility in religious movements. D. G. Broomley ve J. G. Melton (Ed.), *Cults, religion and violence* içinde (s. 57-79). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Robbins, T. ve Anthony, D. (1995). Sects and violence. S. A. Wright (Ed.), *Armageddon in Waco: Critical perspectives on the Branch Davidian conflict* içinde (s. 236-259). Chicago & London: The University of Chicago Press.
- Robbins, T. ve Hall, J. R. (2007). New religious movements and violence. D. G. Bromley (Ed.), *Teaching new religious movements* içinde (s. 245-270). Oxford: Oxford University Press.
- Rochford, E. B. (2007). Social building blocks of new religious movements: Organization and leadership. D. G. Bromley (Ed.), *Teaching new religious movements* içinde (s. 159-185). Oxford: Oxford University Press.
- Saliba, J. A. (2004). The peoples temple. C. Partridge (Ed.), *New religions* içinde (s. 77-78). New York, NY: Oxford University Press.
- Sancar, F. (2014). Yeni dinî hareketler ve beyin yıkama olgusu: Kavramsal ve tarihsel bir analiz. S. Turan ve F. Sancar (Ed.), *Yeni dinî hareketler: Tarihsel, teorik ve pratik boyutlarıyla* içinde (s. 321-333). İstanbul: Açılım Kitap.
- Snow, R. L. (2003). *Deadly cults: The crimes of true believers*. Westport: Praeger.
- Turan, S. (2014). Yeni dinî hareketlerle ilgili Türkiye'deki ve Batı'daki literatür üzerine. S. Turan ve F. Sancar (Ed.), *Yeni dinî hareketler: Tarihsel, teorik ve pratik boyutlarıyla* içinde (s. 335- 410). İstanbul: Açılım Kitap.
- Wallis, J. (1993). Charisma and explanation. E. Barker, J. Beckford ve K. Dobbelaire (Ed.), *Secularism, rationalism, and sectarianism* içinde (s. 167-179). Oxford: Clarendon Press.
- Wallis, J. (2004). *Apocalyptic trajectories: Millenarianism and violence in contemporary world*. New York: Peter Lang.
- Wessinger, C. (2000). *How the millennium comes violently: From Jonestown to Heaven's Gate*. New York: Seven Bridges Press.
- Wessinger, C. (2006). New religious movements and violence. E. V. Gallagher ve W. M. Aschcraft (Ed.), *Introduction to new and alternative religions in America* içinde (C. 1, s. 165-205). London, Westport: Greenwood Press.
- Wright, S. A. (1995). *Armageddon in Waco: Critical perspectives on the branch davidian conflict*. Chicago: University of Chicago Press.
- Zeller, B. E. (2011). The euphemization of violence: The case of Heaven's Gate. J. R. Lewis (Ed.), *Violence and new religious movements* içinde (s. 173-189). Oxford: Oxford University Press.